

TASAVVUF

(Kadiruddin Ahmed, İslam Dünyası ve Entelektüel Atalet, s. 42)

Aktaran: Celal SANCAR

Bu felsefenin pasifliği, İslam'ın mizacına ters düşmektedir. Gayrimüslimler bu gerçeği Müslümanlardan daha iyi görüp ifade etmişlerdir. "**İslam Sözlüğü**"nde "**mistisizm**" maddesinde şu ifadeler vardır: "**Hinduizm'in panteistik ve mistik ruhunun mümkün olmayan bir şey olduğunu incelemeyen, şunu belirtmemiz gerek: Biz dünyada boyun eğmez, taviz vermez ve sert bir din olarak Muhammed'in ve izleyenlerinin dinini, yani İslam'ı görürdük. Ancak Müslümanlar arasında bile, İslam itikadı ve adabının gereklerini kısmen veya tamamen reddederek, ilahi sezgiye (ilhama) kavuşmaya çalışanlar olduğunu hayretle müşahade ettik**" (Hughes, T.P. A Dictionary of Islam, Lahore: Premier Book House, 1964, p. 426.)

Mistik unsurlar, şeriat tarafından hiçbir zaman tümüyle kabul edilmemiştir. Bu iki unsur hep birbirinin ardından ortaya çıkmıştır. Ulema, her zaman itikadın (dini doktrin) öneminin azaltılması eğilimine karşı çıkmıştır; ancak mistik ve hissî unsurlar entelektüelliğe olduğu kadar, itikadi unsurlara da baskın çıkma kapasitesine sahiptirler. Birçok tanınmış alimin de tasavvufu seçmesi veya bu kuruma meylenmesi, Müslümanların kafalarındaki sınırları bulandırmıştır. J. Spencer Trimingham, tasavvufun yaygınlığını ve şeriatla olan uygunsuzluğunu "**İslam'da Tasavvuf Yolu**" adlı kitabında güzel bir şekilde ortaya koymuştur: "**Tasavvufun, İslam'ın Muhammedî yapısıyla asla uzlaşamayacağını; ancak onunla paralel bir şekilde ortaya çıkmasına izin verildiğini görüyoruz. Velilik kurumu; tasavvuf anlayışının lider, yönetici adama (mürşid veya mürşid-i kâmil) olan ihtiyacı doğrultusunda ortaya çıkmıştır.**"

Kur'an tarafından gösterilen ALLAH anlayışıyla, tasavvufî düşüncenin bir parçasının bile uyuşmadığına şüphe yoktur. Yukarıda (s.15) naklettiğimiz iki ayet, tasavvuf felsefesinin ilham kaynağı olmuştur. Fakat, pozisyonları tabii olarak mezheplerin üstünde olan birçok mutasavvıf, buna ek olarak ruhlar arası ünsiyet ve ilişki anlayışlarının kendilerine Peygamber'in Ali bin Ebi Talip ile olan manevî ilişkilerinden gelme olduğunu iddia ederek bununla iftihar ederler. Hepsi tam bir ittifakla Hz. Ali'yi sistemlerinin kurucusu olarak kabul ederler. R. A. Nichelsen ve Şah Valiullah tarafından da belirtildiği gibi, **ilk mutasavvıflar ruhî yükseliş için fizikî veya aklî riyazet yapmamışlardı. Onlar inançlarının gereklerini ihlasla yerine getirerek ruhi bakımdan tatmin olan normal Müslümanlardı. Onlar için dünyevî, ahlaki**

ya da ruhî sorumluluklar arasında bir fark yoktu. Bütün sorumluluklar Allah'a olan bağılıklarından kaynaklanıyordu ve bunları yerine getirmek onlara manevi tatmin veriyordu. Bugün İslam dünyasında bu ayrımın kaybolduğunu görmekteyiz. Batının sekülarist etkisi Müslümanların insanî duyarlılığını zayıflatmıştır; çünkü bu sekülarizasyon, şeriatın eski cihanşümül hakimiyetini sarsmıştır. Batının bu sadece yüzeysel etkisi, onları tamamıyla zabt edememiş; fakat sosyal hayatın bir gereği olan dünyevî sorumluluklarına önem vermemelerine yol açmıştır.

Tasavvuf insanların bir takım musibet ve sosyal karışıklıklardan dolayı korku ve rahatsızlık içinde oldukları dönemlerde, onları zamanın dertlerinden uzaklaştırdığı ve inançlarını muhafaza etme garantisi verdiği için yaygınlık kazanır. Sadece ruhi bir kurum oluşturmakla kalmaz, insanları dünyevî üzüntü ve dertlerden de uzaklaştırır; ancak aynı zamanda dünyevî sorumlulukları da kaldırdığı için dine çok büyük bir darbe vurmuş olur. 9. ve 10. yüzyılların septisizminden ve 13. yüzyılın yıkımından sonra Müslümanlar, çare olarak tasavvufa yapıştılar. Bu, bütün o tasavvufi tarikatların oluşumunun yegâne sebebidir. 11. yüzyıldan 14. yüzyıla kadar olan bütün bu dönem, septisizmin Müslümanlar için bir tehdit unsuru haline geldiği ve Moğol istilasının her şeyi harap ettiği döneme tekabül eder. **Tasavvuf, inancı rasyonalizm, emprisizm ve pragmatizmden korumaya yönelik isteğini gerçekleştirirken, İslâmî dinamizm için açık olan tüm dünyevî faaliyet yollarını kapamıştır.** (Kadiruddin Ahmed, İslam Dünyası ve Entelektüel Atalet, s. 42)